

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

RAL CLASSIC spektrum

Szín az ipari szabványosítás kontextusában

DLA értekezés tézisei

Kristóf Gábor

2024

Témavezető: Dr. habil. **Sugár János** DLA

A disszertáció az elmúlt 100 évre visszatekintve vázolja a színek modern szabványosításának egy speciális történetét.

1925-ben a Weimari Köztársaságban megalapították a RAL intézetet (Reichs-Ausschuss für Lieferbedingungen), amelynek feladata nagyon leegyszerűsítve az I. világháború utáni német gazdaság hatékonyságának növelése volt. Az átfogó harmonizációs program keretében a RAL egyik első intézkedése az iparban használt színárnyalatok egységesítése volt.

1927-ben RAL 840 néven 40 színt standardizálnak, ami az alapját képezi a ma RAL Classic néven ismert, 216 árnyalatot definiáló színgyűjteménynek.

A kutatás célja a RAL Classic történetének minél pontosabb felkutatása és kontextualizálása az alábbi kérdések mentén:

- Miben volt újtó a RAL színekre irányuló munkája a korábbi szín-szabványosító kezdeményezésekhez képest? Milyen szempontok szerint alakult ki, és mi a RAL Classic máig érvényben lévő szempontrendszer?
- Mennyiben befolyásolta a RAL színgyűjteményének alakulását a II. világháború, a hadiipar igényei, illetve az NSDAP vizuális kommunikációs stratégiái?
- Volt-e bármilyen kapcsolat a RAL és a Bauhaus iskolája között akár gyakorlati, akár a kezdeményezés elméleti szintű megközelítését illetően? Hogyan függ össze a modernizmus eszméje és a technikai modernizáció racionalitása?
- Mit is jelent pontosan a szabvány, milyen korábbi kísérletek születtek a spektrum szabványosítására, s hogyan viszonyul a RAL tevékenysége az olyan nagy nemzetközi szabványügyi testületek munkájához, mint pl az ISO, s mi különbözteti meg más állami színszabványoktól, mint az amerikai Federal Standard, vagy a British Colour Standard?
- Hogyan oldja fel a RAL Classic a szín és nyelv problémáját a színek jelölésére használt kódok alkalmazásával, s mi okozza a 70-es években bevezetett változtatást, ami újra jelölő neveket rendelt a kódok mellé?
- Melyek azok a szempontok, amik hosszútávú fennmaradásának, és globális jelentőségű pozíciójának a zálogai?

A fenti kérdések tisztázásával arra a következtetésre jutok, hogy a szabványosítás olyan szintű változást hoz a színek inter- és multidiszciplináris tudományterületeinek korábbi diskurzusába, ami véleményem szerint paradigmaváltásnak tekinthető. Ezt a teljesen újrakalibrált szín-koncepciót természetesen nemcsak a RAL Classic képviseli. A továbbiakban ezt a koncepciót, kiterjesztve szín 2.0-nak fogom nevezni, s az alábbi szempontok szerint értelmezem:

- A szabványosított szín egy absztrakt jelenség, amit (szabványosított eljárásokat alkalmazó) mérésekkel lehet definiálni.
- Ennek következtében a szín szabvány egy olyan koncepció, amely eltávolodik a szín fizikai valóságától (azaz elsősorban a pigmenttől), referenciálissá válik, s felülírja a szín korábbi (kulturális és szimbolikus) szerepének jelentőségét.
- A szín 2.0 ilyen értelemben nem önmagában és önmagáért létezik, hanem mindig valamilyen érdeket szolgál, valamilyen céget, terméket vagy üzenetet képvisel, s ezáltal kisajátítható, „korrumpálható”, manipulatív, de egyben utópikus is lehet.
- Hogyan lehet egy szín védjegy?
- A szín 2.0 legfőbb mozgatórugója a globális kapitalizmus liberális piacgazdasági logikája lett, s a RAL globális felügyeleti intézményként mára ismeretelméleti jelentőségű vizuális autoritássá vált.
- Míg az európai RAL a nehéziparban dominál, az amerikai Pantone elsősorban a könnyűipar illetve a nyomda világában jelentős. A két cég missziója között számos párhuzam található.
- A szín 2.0 sajátos területe az ún. *trend scouting*, vagy *colour forecasting*, azaz olyan trendek elemzése és jóslása, ami a színek globális jelenlétét vizsgálja és befolyásolja. A *Pantone Colour of the Year*, a *RAL Colour Feelings+*, a *Colour Marketing Group*, vagy pl. a magyar képviselettel is rendelkező *Intercolor* csupán néhány példa ezekre a gyakorlatokra, melyek különböző szakmai körökben, nyitott vagy szigorúan zárt keretek között, de végülis a szín jövőkutatását célozzák. Ezekre a gyakorlatokra általánosságban jellemző, hogy a szabványosítás következtében elidegenített színhez újra egyfajta kulturális narratívát próbálnak csatolni és a virtualizálódott szín-koncepciót a fizikai textúrák, faktúrák és anyagok szintjére próbálják visszafordítani.
- A szabványosított szín nagyban segíti a globális urbánus létezés hétköznapi navigációját, ellenben vajon mennyire korlátozza a fixált színpaletta az emberi képzeletet?

A disszertációm a szabványosított szín kortárs példáin keresztül igyekszik rámutatni a kapitalocén dialektikájára, melyek közül néhány példa:

- a titán-dioxid EU-s besorolása körüli jogi viták lassan 10 éve tartó ügye
- a *fordit* nevű közet
- a 2019-es *Pantone colour of the year* kapcsán felmerült morális és ökológiai viták
- Pantone 448C - a “legantikapitalistább” szín

A téma művészeti vonatkozásait az alábbi esettanulmányokkal szemléltetem:

- *A Farbe ist Programm, Teil 1* c. kiállítás bemutatása
- Liam Gillick, Navid Nuur és Charlotte Posenenske szubjektív elemzése

Az értekezés annak az interjúnak az összefoglalásával zárul, amit 2022-ben készítettem Timo Riekével. Rieke a hildesheimi HAWK Color Design tanszékének a vezetője, a RAL külső munkatársa, a RAL Colour Feelings+ egyik létrehozója, és az International Institute Trendscouting egyik tagja.

Mindennek, ami az elmúlt évszázadban a művészeteket és a társadalomtudományokat mozgatta, már megírták a *politikáját* (*politics of images, sound, space, relations, politics, mass media, stb.*), *színek politikája* viszont nem igazán létezik. Az értekezés kísérlet arra, hogy lehet-e olyan összefüggésben beszélni a színről, mint ahogy a kortárs vizualitás és reprezentáció kapcsán mondjuk a *képi fordulat* teszi?